

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady dňa 11. 10. 2023

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: PGO-RPMS/2023/01096

Programová služba: RTVS 24

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo autorizácie vysielania: AT/24

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. PGO-RPMS/2023/01096 smerujúci voči vysielaniu programovej služby RTVS 24 vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 13 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady informuje podávateľa podnetu na preverenie o výsledku preverenia podnetu.

T: 23. 10. 2023

Z: PgO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady pre mediálne služby dňa 11. 10. 2023

Podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/01096 zaevidovaný dňa 27. 7. 2023
Podávateľ: fyzická osoba
Predmet podnetu: Interview :24
Deň a čas vysielania: 21. 7. 2023, 17:30 hod.

Programová služba: RTVS 24
Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska
Číslo autorizácie: AT/24

Dátum: 4. 10. 2023

OBSAH PODNETU:

„Dátum a približný čas vysielania alebo poskytnutia obsahu: Pi, 07/21/2023 - 17:30

Názov programovej služby alebo avms: Interview :24, RTVS24,

Predmet podnetu (uveďte, čím malo dôjsť k porušeniu zákona):

Link: <https://www.rtvs.sk/televizia/archiv/19412/414681>

TV: RTVS24

Relacia: Interview :24

Cas: Piatok 21.07.2023 17:30

Dovod nahlasenia: V relácii verejnoprávnej televízie nema podľa mňa co robiť osoba, ktorá presla tranziciou. Bol tam muz, ktorý vystupuje ako transrodova žena.

https://www.slovensko.sk/sk/zivotne-situacie/zivotna-situacia/_pravidla-uznavania-zmeny-pohla/ Nesuhlasim, aby RTVS prezentovala dusevne poruchy ako nieco normalne.

Podľa aktuálne účinnej MKCH-10 ide o diagnózu F64.0 (Transsexualizmus), ktorá patrí do časti „Duševné poruchy a poruchy správania“. Musí byť na účel tranzície diagnostikovaná psychiatrom/psychiatrickou. Táto klasifikácia by mala byť účinná do 31.12.2021.

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“):

§ 8

(4) Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 16

Obsahová služba a sloboda príjmu

(1) Poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach.

§ 25

Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

- a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,
- b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ podnetu namietal voči prítomnosti transrodovej osoby vo vysielaní verejnoprávnej televízie a voči prezentovaniu duševných porúch ako niečoho normálneho, pričom odkazoval na informáciu, že „Podľa aktuálne účinnej MKCH-10 ide o diagnózu F64.0 (Transsexualizmus), ktorá patrí do časti „Duševné poruchy a poruchy správania“.“.

V súvislosti s námietkou voči prítomnosti transrodovej osoby vo vysielaní verejnoprávnej televízie všeobecne ako takej uvádzame:

Podľa § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. „Poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach.“

Vylučovanie osôb na základe inej sexuálnej orientácie, rodovej identity, transrodovosti, transsexualizmu či zdravotnej diagnózy z verejného diskurzu alebo z vysielania nemá oporu v zákone.

Práve naopak, diskriminácia je v moderných demokratických spoločnostiach považovaná za nežiaducu: „EÚ bojuje proti homofóbii a diskriminácii na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity a pohlavných znakov. Jej cieľom je zabezpečiť ochranu práv všetkých LGBTI osôb v EÚ.“¹

Výbor ministrov Rady Európy v Odporúčaní [CM/Rec\(2010\)5](#) o opatreniach na boj proti diskriminácii na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity zo dňa 31. marca 2010 uviedol: „Výbor ministrov (...) uznávajúc, že lesby, gejovia, bisexuálne a transrodové osoby po celé stáročia boli a naďalej sú vystavené homofóbii, transfóbii a iným formám neznášanlivosti a diskriminácie z dôvodu ich sexuálnej orientácie alebo rodovej identity, dokonca aj vo vlastnej rodine – vrátane kriminalizácie, marginalizácie, sociálneho vylúčenia a násilia – a že na zabezpečenie plného uplatňovania ľudských práv týchto osôb treba prijať konkrétne opatrenia; (...) zdôrazňujúc, že diskriminácii a sociálnemu vylúčeniu založenému na sexuálnej orientácii alebo rodovej identite možno najlepšie čeliť prostredníctvom opatrení zameraných na osoby vystavené takejto forme diskriminácie alebo vylúčenia a na spoločnosť ako celok, odporúča, aby členské štáty: (...) 2. zabezpečili prijatie a účinnú realizáciu legislatívnych a iných opatrení na boj proti diskriminácii na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity, zabezpečili dodržiavanie ľudských práv lesbiem, gejov, bisexuálnych a transrodových osôb, a podporovali znášanlivosť voči nim“.

* * *

Pokiaľ ide o námietku voči údajnému prezentovaniu duševnej poruchy, ako niečoho normálneho, pričom sa nazdávame, že tým myslel transsexualizmus, obsah programu sme posudzovali z hľadiska ust. § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z.

V prípade namietaného programu išlo o diskusiu moderátorky s dvomi hosťami na tému „*Myšlienka dúhových pridov*“ (tak uvedené na obrazovke). Hostami relácie boli transrodová žena Martina Bednár z OZ Dúhové rodiny a Roman Samotný z iniciatívy Ide nám o život a majiteľ podniku Tepláreň.

Obsahom ich rozhovoru boli informácie o podstate pochodov Dúhový pride, o ich cieľoch a význame pre LGBTI+ komunitu, ale i o jeho celospoločenskom význame. Ako ich hlavný zmysel a cieľ uviedli snahy o uvedenie si širokej verejnosti, že LGBTI+ ľudia sú obyčajní ľudia s obyčajnými životmi a potrebami, sú súčasťou ľudského spoločenstva, súčasťou SR, ktorú vnímajú ako vlastť. Pride je pre nich taktiež stále forma protestu proti diskriminácii v oblasti práv, ako i vyjadrenie hrdosti na seba, svojho seba prijatia. Uviedli tiež, že v prípade LGBTI+ ľudí ide taktiež ako pri marginálnej časti spoločnosti o rôznorodú skupinu jednotlivcov a nie o jednoliatu masu. Vnímanie komunity ako jednoliatej masy či „témy“, ktorej sú pripisované rôzne stereotypy, považujú v súčasnosti za problém najmä pri informovaní o tejto komunite zo strany politikov a autorít, čo vedie ku skutočnosti, že sa stávajú terčom hoaxov a konšpirácií a tým aj nenávisti. Prízvukovali, že tým trpia reálni ľudia ako jednotlivci, pričom ide aj o deti, ktoré si už svoju odlišnosť uvedomujú. Priblížili tiež, aké ťažké je dlhodobo žiť v pretváрке zo strachu z prijatia okolím, ako i o tom, aký ťažký je tzv. coming out. Hostia ďalej hovorili o svojom coming oute a jeho okolnostiach s ohľadom na vnímanie okolia a spoločenskej akceptácie. Prítomní informovali i o ďalších iniciatívach pre oblasť práv LGBTI+ komunity.

Hostia predstavovali svoje vnímanie súčasnej atmosféry v spoločnosti na Slovensku voči LGBTI+ komunite. Poukazovali na problém nenávistnej a vulgarizujúcej stereotypizácie LGBTI+ komunity najmä zo strany autorít, politikov ale i celej časti spoločnosti.

V súvislosti s transrodovými osobami odznelo, že ide o malú časť LGBTI+ komunity. O tom, že spoločnosť sa už posunula vo vnímaní transrodových ľudí ako i LGBTI+ ľudí a že otváranie tejto témy vo verejnom diskurze pomáha LGBTI+ ľuďom v priznaní svojej odlišnosti na verejnosti, čo je pre nich obrovskou psychickou úľavou. Transrodová hostka, ktorá žije momentálne v Rakúsku, uviedla, že momentálne by prijatím slovenského občianstva stratila viac práva, o. i. svoje rodičovské práva k svojim deťom.

¹ <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/lgbti/sk/>

Ako je i z uvedeného zrejme, program sa nevenoval problematike transrodovosti či transsexualite z odborného medicínskeho hľadiska. V programe sme tak nezaznamenali taký obsah, ktorý by posudzoval, či je transsexualizmus z medicínskeho hľadiska diagnózou alebo, ako uvádza podávateľ podnetu „normálnym“.

Odznené informácie možno vnímať skôr ako apel k vzájomnej ľudskej tolerancii, rešpektu, tolerancii k inakosti, apel ku vnímaniu LGBTI+ komunity cez prizmu jednotlivcov a nie cez vulgarizujúce stereotypy.

Pri téme transsexualizmu existujú protichodné názory i v lekárskej obci.² Vzhľadom na spracovanie témy (teda že nešlo o diskusiu z odborného medicínskeho hľadiska) podľa nášho názoru nevyplynuli žiadne otázky či tvrdenia, ktoré by si vyžadovali stanovisko odborníkov či názorovej oponentúry.

Nazdávame sa tak, že odvysielaním takto spracovanej relácie a jej obsahom nedošlo k porušeniu ustanovení zákona č. 264/2022 Z. z.

* * *

K výhrade podávateľa podnetu: „Nesuhlasim, aby RTVS prezentovala dusevne poruchy ako nieco normalne. Podľa aktuálne účinnej MKCH-10 ide o diagnózu F64.0 (Transsexualizmus), ktorá patrí do časti „Duševné poruchy a poruchy správania““, uvádzame pre doplnenie nasledovné informácie:

„Zásadnou zmenou, ktorá nastala v ponímaní trans ľudí, bola zmena uskutočnená Svetovou organizáciou (ďalej tiež „WHO“), ktorá v máji 2019 preklasifikovala v 11. revízii Medzinárodnej klasifikácie chorôb (ďalej tiež „MKCH-11) pôvodné chápanie trans ľudí ako poruchy „transsexualizmus“ (diagnóza F64.0) na rodový nesúlad, ktorý je definovaný ako „výrazný a trvalý nesúlad medzi prežívaným rodom jedinca a jemu priradeným pohlavím, ktorý často vedie k túžbe po tranzícii, aby jedinec mohol žiť a byť prijatý ako osoba prežívaného rodu. iii Uvedená zmena má význam z toho dôvodu, že osobe, ktorá sa rozhodne podstúpiť tranzíciu už v súčasnosti nie je diagnostikovaná duševná porucha transsexualizmus, ale s účinnosťou od 1.1.2022 je takejto osobe diagnostikovaný rodový nesúlad, ktorý spadá podľa MKCH-11 do časti Stavý súvisiace so sexuálnym zdravím (HA60, HA61). Uvedená zmena prístupu má zásadný význam z hľadiska prístupu k trans rodovým ľuďom tak z pohľadu ľudskoprávneho, ako aj medicínskeho.“³

„Stanovenie diagnózy lekárom/lekárkou podľa Medzinárodnej klasifikácie chorôb (MKCH):

1. Podľa aktuálne účinnej MKCH-10 ide o diagnózu F64.0 (Transsexualizmus), ktorá patrí do časti „Duševné poruchy a poruchy správania“. Musí byť na účel tranzície diagnostikovaná psychiatrom/psychiatrickou. Táto klasifikácia by mala byť účinná do 31.12.2021.
2. Podľa novej navrhovanej MKCH-11 (iba v anglickom jazyku), ktorá by mala vstúpiť do účinnosti od 1.1.2022, by mala byť diagnóza deklasifikovaná ako Rodová nesúrodosť (zaradená do časti „Stavy súvisiace so sexuálnym zdravím“ pod číslami HA60, HA61, HA6Z).“⁴

* * *

ZÁVER:

Vzhľadom na vyššie uvedené sa nazdávame, že odvysielaním programu *Interview* :24 dňa 21. 7. 2023 nedošlo k porušeniu ustanovení zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený**.

² <https://transsexualizmus.sk/>

³ <https://www.projustice.sk/obcianske-pravo/tranzicia-a-jej-vplyv-na-rodinnopravne-vztahy-transrodovych-osob/>; <https://www.startitup.sk/aktual-prelomove-rozhodnutie-transsexualita-uz-oficialne-nepatri-medzi-dusevne-choroby/>;

<https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2f%2fid%2fentity%2f90875286>

⁴ https://www.slovensko.sk/sk/zivotne-situacie/zivotna-situacia/_pravidla-uznavania-zmeny-pohla/

Prepis/popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/01096)

Monitorované vysielanie: Interview :24

Deň vysielania: 21. 7. 2023

Čas vysielania: 17:30 h

Vysielanie bolo monitorované zo záznamu Rady.

časový kód záznamu o cca:

17:29:51 – začiatok vysielania – bežiaci komunikát „BEZ KOMENTÁRA“

17:30:06 – Interview :24

Na obrazovke: „Myšlienka dúhových pridov“

Moderátorka: „Už v sobotu sa bratislavské ulice zaplnia dúhovými farbami. Konať sa totiž bude pre časť spoločnosti kontroverzný Dúhový pride. Aj preto bude dnešné Interview o živote či právach LGBTI+ komunity. Vitajte. No a pozvanie do relácie prijala Martina Bednár z občianskeho združenia Dúhové rodiny. Dobrý deň.“

M. Bednár, OZ Dúhové rodiny (ďalej len „M. Bednár“): „Dobrý deň.“

Moderátorka: „A Roman Samotný z iniciatívy Ide nám o život, ktorý je aj majiteľom podniku Tepláreň. Dobrý deň.“

R. Samotný, iniciatíva Ide nám o život, majiteľ podniku Tepláreň (ďalej len „R. Samotný“): „Dobrý deň prajem.“

Moderátorka: „Pán Samotný, riaditeľka Dúhového pridu pre jeden zo slovenských denníkov povedala, že ste si uvedomili, že po vraždách na Zámockej ulici musíte prísť na tohtoročný pride s veľmi silnou myšlienkou. Vy ste späť s tým, čo sa na Zámockej ulici stalo, tak aká je tá Vaša myšlienka, ktorú chcete prezentovať na Dúhovom pride.“

R. Samotný: „Áno. To čo vlastne keby taká nejaká obsahová náplň toho Dúhového pridu je ukázať, že LGBTI+ ľudia sú naozaj súčasťou tej slovenskej spoločnosti, slovenského národa. Že takisto je to aj pre nás vlast' a cítime sa tu doma. A ten cieľ toho pridu je ukázať, že napriek všetkým tým útokom, ktoré zažívame, napriek tej šikane na školách, tým slovným útokom politikov, ale dokonca aj fyzickým útokom alebo vražde, ktorá sa stala, teroristickým útoku, tak naďalej zostávame a že ten slogan vlastne pridu znie hrdí a nezničiteľní a vlastne aj symbolom je nezničiteľná dúhová vlajka, ktorá je vyrobená zo špeciálneho materiálu, že sa nedá ani podpáliť, ani rozrezať a je odolná vlastne aj proti priestrelom, takže cieľ je ako keby ukázať, že napriek všetkým tým okolnostiam, ktoré napriek tomu, ako nás neustále vyháňajú z tej vlasti, že... že tu naďalej zostávame a chceme žiť iba svoje obyčajné životy.“

Moderátorka: „Pani Bednár, Vy už na Slovensku nežijete, ale určite ste s ním nepochybne spätá. Ako ste Vy vnímali posledný rok, čo sa týka LGBTI+ komunity na Slovensku? Prišla... prišla vražda pred teplárňou. Politici sa tiež nejakým spôsobom angažovali, alebo možnože aj skôr neangažovali do LGBTI+ komunity, potom prichádzali rôzne násilné útoky na túto skupinu, ako ste to Vy osobne vnímali?“

M. Bednár: „Tak ja som na Slovensku napriek tomu stále činná a v Dúhových rodinách napríklad som od roku 2020, takže celú tú situáciu vnímam dosť pozorne aj teda aj osobne, aj cez príbehy našich dúhových rodín, alebo teda aj na vlastnom prí... príklade alebo mojej vlastnej rodiny. A tu situácia alebo tá situácia bola veľmi napätá už dosť dlho. A to, že sa to vlas...že sa stal tento útok, ma na jednej strane aj prekvapil, aj neprekvapil. Pretože vlastne tá sit... tá nenávisť sa stupňovala celý čas a bola tuná stále prítomná. Následne sme alebo teda som aj videla vlastne potrebu sa zainvolovať ešte aktívnejšie a preto týchto posledných 10 - 11 mesiacov boli veľmi aktívne a robili sme strašne veľa aktivít smerom protestov, petícií a pripomienok, či už ale aj napríklad vo firmách, pracovanie vlastne s komuni... vlastne ako tou firemnou komunitou, ale aj takisto aj s tými... s dúhovými rodinami, napríklad priamo..., ktorých sa to priamo týka a vytváranie bezpečných miest pre nich a ponúknuť im vlastne nejakú tú podporu. Takže...“

Moderátorka: „Máte možno... máte možno pocit, že odkedy sa, bohužiaľ, stala tá tragédia pred teplárňou, tak spoločnosť citlivejšie vníma túto tému, alebo práve naopak tá nenávisť voči LGBTI+ komunite je naďalej veľmi silná.“

M. Bednár, OZ Dúhové rodiny: „Každý jeden takýto útok polarizuje. A myslím si, že je hlavne dôležité nájsť k sebe cestu a znova sa začať rozprávať a nedať priestor vlastne tejto nenávisti. Takisto útoky politikov v tomto nepomáhajú. Je veľmi rozdielne, ako to vnímajú ľudia na ulici a to ako... ako s tým pracujú napríklad politici. Tam... tam cítim veľký rozdiel. Tak isto je to veľmi rozdielne takisto od kraja ku kraju, ale a je... je cítiť... ľudia keď poznajú niekoho osobne, tak... tak je to úplne o niečom inom ako s tým... od tých politikov ide.“

Moderátorka: „Pán Samotný, nielen tá vzťahová rovina LGBTI+ komunity, ale dokonca aj tá medicínska rovina prešla z rúk odborníkov do úst politikov. Naozaj ten minulý rok bol... bol politicky v tomto smere dosť angažovaný. Možno pre vašu komunitu skôr negatívne. Ako tieto výroky politikov alebo snahy politikov ovplyvnil možnože aj samotnú organizáciu pridového pochodu?“

R. Samotný: „Uhm, tak možno iba na začiatok poviem, že tí politici rozprávajú o nejakej ako keby téme, ale vždycky na konci sú akoby konkrétni ľudia, ktorých to akoby zraňuje a konkrétne aj deti, lebo aj LGBTI+ ľudia sú... sú na začiatku deťmi a tie... tie...“

Moderátorka: „Čiže Vy máte pocit, že sa hovorí o vás ako o nejakej veci?“

R. Samotný: „Áno, tá... tá diskusia je veľmi, akoby zraňujúca, nepríjemná, rámcuje sa to možno aj tým, čo tu vlastne zaznelo v úvode, že sme kontroverzná téma. Ja iba tak rád pripomínam, že my nie sme kontroverzná téma. My sme obyčajní ľudia s úplne obyčajnými životmi a túžime iba po pokojnom živote a to, aby sme neboli terčom nenávisti a toto samozrejme... uh, tento... tento fakt sa zohľadnil aj... aj pri organizácii dúhového prides, kde sa... akoby aj ten možno jeden z tých zámerov je ukázať, že naozaj sme úplne akoby obyčajní ľudia a sme rovnako pestrý ako... ako väčšinová spoločnosť a možno aj ten dúhový prides je možnosťou pre mnohých ľudí vidieť naživo LGBTI+ človeka, lebo mnohí naozaj veria rôznym konšpiráciám a hoaxom. Aj vlastne v roku 2022 boli LGBTI+ ľudia hneď po Ukrajine druhým najčastejším terčom dezinformačnej scény a na druhej strane vyše 50 percent Slovákov tvrdí, že nepozná osobne žiadneho geja, lesbu alebo bisexuálnu osobu. Takže vidno, že si naozaj utvárajú názor práve na rôzne akoby nenávisťných prejav... na základe nenávisťných prejavov politikov alebo konšpiračných teórií a tak ďalej a nepoznajú nás osobne. Takže ten prides je práve takou možnosťou ako priniesť možno aj viac do médií tých skutočných príbehov, ako vytvoriť nejaké rôzne ďalšie stretnutia a možnosti naozaj na to... na to osobné stretávanie a na budovanie toho... tých... tých mostov medzi tou väčštinovou spoločnosťou a LGBTI+ ľuďmi, aby pochopili, že my nie sme kontroverzná téma. My sme úplne obyčajní ľudia s úplne obyčajnými starosťami.“

Moderátorka: „Možno taký druhý pohľad ľudí, ja keď sa často rozprávam so svojimi blízkymi alebo s priateľmi, tak oni mi povedia, že oni nemajú problém so samotnými gejami, lesbami alebo transrodovými ľuďmi, ale vadí im ich výstrednosť a je naozaj pravdou, že na tých dúhových pridesoch vidíme ľudí v rôznych kostýmoch, tak prečo toľká výstrednosť?“

R. Samotný: „No, ja by som možno povedal, že tam je odhadom 10- až 12-tisíc ľudí a tí, ktorí sú v kostýmoch, sa možno rozprávame, že do 50. Otázka je, že prečo média si z toho davu vyberú tých zopár ľudí a ukazujú, že toto reprezentuje tých... tú... tých akoby všetkých a LGBTI+ ľudí. Takže možno to je...“

Moderátorka: „A na to poukazujú aj politici.“

R. Samotný: „...áno, takže možno to je otázka akoby smerom k médiám, že prečo neukazujú ten prides v tej realite a možno druhá vec, že ja si pomôžem, keď je napríklad karneval v Riu, kde je kopolu odhalených heterosexuálnych ľudí, prečo nie je okolo toho, akoby taký škandál, prečo sa všetci nepohoršujú, že no pozrite sa tí heterosexuáli, akí sú odhalení v tom Riu. Takže je to tiež trošku taký akoby dvojaký meter, keď... keď vlastne niekto z LGBTI+ ľudí sa výstrednejšie oblečie, tak je vždy na to väčšia pozornosť a pritom sa výstredne oblekajú aj ľudia, ktorí idú na karneval alebo na fašiangy a nie je z toho ako keby taký akoby šok. Ale myslím si, že keby... to čo je najdôležitejšie, naozaj že ak by médiá možno realickejšie zobrazovali ten prides a natočili naozaj tých úplne obyčajných ľudí, tak by možno aj tá verejnosť videla, že ten reálny obraz a nielen akoby zopár tých... tých ľudí oblečených v kostýmoch.“

Moderátorka: Otázne je, či tí ľudia, ktorí sú, povedzme, štandardne oblečení, sa chcú takto prezentovať, chcú ísť na kameru. Chcú, chcú osloviť tie médiá, že aj my sme tu.“

R. Samotný: „Určite... určite je, si myslím, že... to, čo treba povedať, že aj medzi LGBTI+ ľuďmi sú ľudia, ktorí sú vyslovene konzervatívni, ktorým... ktorí sa obliekajú, akoby veľmi všedne, aj medzi LGBTI+ ľuďmi sú ľudia, ktorí sú silne veriaci. My nie sme nejak akoby jednoliata masa, ale naozaj sme veľmi rôznorodá skupina a že tam máte naozaj že veľmi rôznorodé príbehy. A to je podľa mňa dôležité naučiť sa nás nevnímať ako... ako celok a stereotypne, ale začať možno sa zaujímať o tú... o tú rôznorodosť tých príbehov.“

Moderátorka: „A možno dobrým príkladom je aj pani Bednár, ktorá je z kresťanskej konzervatívnej rodiny. Ako Vy vnímate tieto Dúhové pridy ako transrodová žena? Čo vy na nich chcete spoločnosti povedať, čo chcete odkázať?“

M. Bednár: Tak pre mňa je pride ešte stále aj forma protestu, poukázat na chýbajúce práva a... tejto LGBTI menšiny a dúhových rodín transrodových osôb. A chceme len teda zrovnoprávnenie a potom takisto, ako aj Roman povedal, je to ukázať vlastne, že existujeme, že sme tu. Predsa len napríklad, keď vezmem na mojom príklade, transrodové osoby tvoria tú najmenšiu časť. Sme naozaj ešte menšina v menšine, odhadom niekde okolo 0,... to sa ráta v promile doslova. Takže stretnúť transrodovú osobu je, keď si aj zoberiete na slovenských médiách a je nás možno 5 - 6 ľudí, ktorí naozaj vystupujeme a vystúpime aj na kameru. Veľa ľudí nechce ísť na kameru, pretože sa práve kvôli tejto takej nenávisťnej si... prostredí sa boja vlastne vystúpiť a..., aby nemali z toho problémy a... aj aby sa to s nimi teda neťahalo. Veľa ľudí proste jednoducho aj kvôli tomu, že aká je... aká je napätá situácia, radšej si s tým rýchlo prejde, starý život zahodí a už ho viac nechce riešiť. Preto vlastne aj veľa ľudí sa bojí ísť teda a rozprávať o tomto, ako ísť takto vlastne s kožou na trh.“

Moderátorka: „Máte pocit, že možno v poslednej dobe je viac témou skôr transrodovosť ako homosexualita? Je tá homosexualita v našej spoločnosti dnes už viac prijateľná?“

M. Bednár: „Akože toto už... to čo sa... hmm... ono to ide aj v iných krajinách v takýchto vlnách, že najprv sa riešili kvázi LGB práva, potom vlastne prišli tie T práva transferové práva a celá tá situácia dneska sa veľmi rado zneužíva, takisto si tu... drag queens na to, aby vlastne strašili vlastne, že ako vyzerajú transrodoví ľudia. A použije sa to ako aj takisto ako nejaký taký, neviem, naratív alebo nejaká... nejaká zámienka a že sa to sem celé sexualizuje a že sa to prináša niekam do škôlok a podobne, čo vôbec nie je pravda a taktiež vlastne na príklade vždycky sa vyťahujú transrodové ženy z nejakého dôvodu o transrodových mužoch sa veľmi málinko rozpráva, ako sa snažíme natlačiť, neviem kam, čož vôbec nie je pravda.“

Moderátorka: „Niektorí diváci, ktorí nás možno teraz sledujú, naozaj nevedia pochopiť, prečo sa transrodoví ľudia cítia inak. Kedy ste si Vy uvedomili, že jednoducho v tom vašom predošlom tele to nie ste Vy. Bolo to veľmi dávno už. Ako ja som mala asi 6 rokov, 6 - 7 rokov, keď som zistila, že sa cítim inak, že má iné veci bavia, mám iné pocity, inklinujem... mám iné vzory ako napríklad môj brat alebo moji chlapčenský kamaráti a taktiež som bola na internáte čisto chlapčenskom a videla som vlastne, že aké majú oni záujmy, aké mám ja záujmy a ja som väčšinou sedela s hhh... na tom dievčenskom internáte a trávila tam svoj čas a takže... ako ja som to vnímala od mala. Nie je to u každého takto. Niektorí ľudia to natoľko v sebe potláčajú celý čas a snažia sa vlastne prispôbiť tej väčšine a tým očakávaniam a že s tým vyjdú najavo vo veľmi neskorom veku, ale chvalabohu ako musím aj takisto povedať aj tým, že sa o tom toľko rozpráva, že to je vlastne aj z tých... z toho zahraničia. Situácia sa mení a keď si len zoberieme, povedzme, Bratislava pred 15 rokmi by určite na žiadnej budove nebola dúhová vlajka. Dnes je to relatívne bežná vec, takisto vlastne sa aj o tých transrodových témach sa už rozpráva oveľa častejšie. Preto už dneska aj tí... tí mladší alebo dospievajúci sa už aj s touto témou... teda vychádzajú navonok a rozprávajú o tom, ako sa cítia.“

Moderátorka: „Napriek tomu, že ste si naozaj už od mala uvedomovali, že ste možnože pre spoločnosť iná, tak založili ste si rodinu, máte... máte manželku, máte deti. Ako oni prijali túto vašu zmenu, kedy ste sa Vy sama odhodlali im povedať, že jednoducho chcete žiť inak?“

M. Bednár: „A no ja som sa tam v podstate aj cez ten tlak spoločnosti tak nejak dotlačila k tomu, že až že som to riešila naozaj až po tej svadbe a po tom, čo sme vlastne mali tie deti.“

Moderátorka: „Prečo?“

M. Bednár: „Lebo som sa bála, že prídem o prácu, že prídem v podstate o všetko, vlastne čo som si dovtedy vybudovala, o priateľov a tak ďalej a išli predsa len stále tie naratívy. Akonáhle niekto prejde tranzíciou, tak je už na okraji spoločnosti. Je to... je segregovaný, nedostane prácu, bude sa živiť nejak,

povedzme, prostitúciou a podobne a už vlastne... a nie sú tam žiadne vzory. Ako v dnešnej dobe, napríklad, keď sa pozrieme do Európskeho parlamentu, je tam... bola tam belgická, teraz je to myslím, že vicepremiérka, pani De Sutter, a tak ďalej, dneska už je tých vzorov a vlastne transrodové osoby ukazujú, že...“

Moderátorka: „Že dokážu byť napríklad aj misskami, nedávny príklad.“

M. Bednár: „Dokážu byť misskami alebo dokážu byť biznis konzultantkami, ako som napríklad ja, lietam po celej Európe a robím biznisové poradenstvo pre veľké korporátne firmy. A neznamená to... to, že som transrodová, je jedna fazeta môjho života. No a čo sa týka tej rodiny, ako to prijali, tak... áno, bol to proces, trvalo to veľa rokov a stále vravím, že tranzícia nie je len o tej jednej osobe, ale je to tranzícia celého prostredia spolu. Tí ľudia... napríklad, príklad mojej manželky, tiež musela spracovať rovnaké témy alebo teda tú... tie strachy, celú transfóbiu alebo homofóbiu, ktorá jej bola teda dávaná ako príklad a musela vlastne pochopiť vlastne, čo to pre ňu znamená, kde sa ona v tomto nachádza, čo to znamená aj pre jej vlastnú sexualitu, keďže vlastne teraz navonok vyzeráme ako lesbické partnerstvo alebo manželstvo a tak ďalej. Takže títo ľudia potrebujú spracovať veľa tém a preto... preto im treba nechať čas.“

Moderátorka: „Coming outom ste si, pán Samotný, prišli aj Vy... prešli aj Vy, cítili ste rovnaké pocity, cítili ste takisto strach z toho, ako to prijme spoločnosť, že možno prídete o prácu a podobne? Kto vám v tom potom možno pomáhal?“

R. Samotný: „Tak ja som ten coming out spravil pomerne skoro, už v 16 rokoch, a áno, že ten... ten strach, že človek, keď otvorene povie, kým je, je veľký a bojíme sa, že budeme vylúčení z tej spoločnosti, že nás rodina, že sa vykašle, že... na nás alebo že nám, že prídeme o priateľov, alebo že sa nám budú posmievat'. Takže tie obavy sú veľké, prečo ľudia do toho nejdú. Ja som našťastie... to prostredie rodinné bolo také akoby pomerne otvorené a ja som sa vyoutoval 16, keď som vlastne aj zo strany mamy, aj babičky zažil prijatie. Bolo vidno, že sa im to nie úplne hodí, ale zároveň tá reakcia bola akceptujúca a to, čo som pocítil, je obrovská úľava. Že vlastne zrazu nemusím klamať, nemusím sa pretvarovať. Nemusím hovoriť, že o nejakej osobe, ktorú mám rád, ale môžem povedať tak, ako je. A to...to... ten vlastne... tá veľká pomoc, keď človek môže byť sám sebou, že sa mu aj zlepšia tie vzťahy, lebo žije ich pravdivo a to práve ja vidím. Poznám viacero ľudí, ktorí klamú vlastným rodičom vlastnej rodine, ako ich to vzdaluje, ako prichádzajú o tú rodinu a práve tá možnosť akoby otvorene povedať, kto som, mne s mamou vlastne výrazne zlepšila vzťah, pretože sme spolu mohli riešiť, keď som mal zlomené srdce, mohol som zavolať, mamina, takáto je situácia a postarala sa, pomohla, čiže to naozaj... tá možnosť toho coming outu a žiť otvorene výrazne zlepšila naozaj aj tie rodinné vzťahy.“

Moderátorka: „Často sa ale ľudia z LGBTI+ komunity boja priznať sa aj rodine, pretože nemusia tam nájsť pochopenie. Títo ľudia často trpia depresiami, dokonca je aj vysoký počet samovrážd v tejto komunite. Je to presne tým strachom spôsobené? Tou... tým, že sa boja, že ich tí najbližší neprijmú takí, akí sú?“

R. Samotný: „No predstavte si, aký to je život, keď vlastne neustále musíte sa pretvarovať každý deň, keď príklad v práci. Bežne ľudia prídu po víkende do práci a v kuchynke, keď si robia čaj, sa rozprávajú, ako si trávil víkend. Veľa LGBTI+ ľudí pri... úplne bežná otázka, že s kým si bol. A veľa LGBTI+ ľudí zrazu má strach. Môžem povedať, že som bola s frajerom pozrieť svokru. Bude, budú sa mi vysmievať, budú mať hlúpe reči, budú mať šikanovať a tak ďalej. Čiže mnohé LGBTI+ ľudí neustále akoby... ako prehráva si tú situáciu, že je to pre mňa bezpečné vôbec povedať úplne banálnu vec, že bol som s partnerom, s ktorým žijem 20 rokov, na turistike, hej a toto nemôžeme, takže ten tlak, tá... tá autocenzúra je veľmi veľká, nehovoriac o tom, že tie... tie slová, ktoré zaznievajú aj z toho parlamentu, aj z tých konšpiračných médií naozaj akoby zraňujú konkrétnych... konkrétnych ľudí a keď ste napríklad možno cez vlastný príklad, ja som ako dieťa vyrastal... v puberte som vlastne si uvedomoval, že som asi iný, ale som počúval reči o tom, že buzeranti do plynu a podobne a ja som si uvedomil, že to hovoria o mne a ja som bol 12-, 13-ročné dieťa. Tak si akoby viete predstaviť, že aké... akú bolesť tie deti zažívajú, keď toto musia počúvať a počúvajú to aj od dospelých politikov v parlamente.“

Moderátorka: „Musí to byť ťažké.“

R. Samotný: „Je to... je to veľmi ťažké, takže naozaj, že prejsť si tým coming outom a nabráť tú odvahu jedného dňa povedať, že no hovorte si, čo chcete, veď ja som v poriadku a to je... to je práve... aj o tom

je ten... ten pride, je to tá oslava, že my si vybojujeme ten veľký súboj s tým, že sa vlastne nám veľká časť spoločnosti hovorí, že my sme odpad, ale my si jedného dňa povieme, že nie sme, že sme proste ľudia a za zaslúžime si dôstojný život.“

Moderátorka: „O tom sa asi nemusíme baviť, že žiadny ľudský život nie je odpadom. Pani Bednár, Vy ste vyrastali v konzervatívnej rodine. Dokonca máte... máte v rodine aj kresťanských farárov? Ako možno oni prijali tento Váš coming out, keď ste im povedali, že ste, aká ste?“

M. Bednár: „No, hlavne jeden mi dal, ako to tak jemne povedať, že... očakávania ako vlastne má vyzerat' kresťanské manželstvo, ako oni vnímajú? To znamená, že v kresťanskom manželstve existuje muž a žena a deti.

Moderátor: „Čiže Vám povedal, že sa máte rozviesť?“

M. Bednár: „Áno. Otvorene to takto povedal a že mám porozmýšľať nad tým, aby teda aj deti neboli nejakým spôsobom šikanované od niekoho druhého a aby som pouvažovala nad tým, že či nie je naozaj pre našu rodinu lepšie, ak ja sa odsťahujem, nájdem si partnera, keďže som vlastne ako žena, tak vlastne musím mať teda zákonite chlapa, hej. A čož takisto sexualita alebo sexuálna orientácia a rodová identita, nie sú tá istá vec a nemusia súvisieť spolu. Takže dostal som takýto... takýto návrh. A samozrejme, že moja odpoveď bola na to tá, že som si dala výstup z rímskokatolíckej cirkvi a prešla som ku starokatolíkom, ktorí sú oveľa otvorenejší a žijú veľmi podobný obrad, ako je ten rímskokatolícky. Takže... No a čo sa týka vlastne tej... tej rodiny, ono to bolo veľmi, veľmi rozdielne a dokonca musím povedať, že tá taká najpríjemnejšie prekvapenie bolo... moja svokra, ktorá... alebo jedna z tých veľmi príjemných prekvapení bola moja svokra, ktorej sme sa veľmi báli, ako zareaguje, lebo aj takisto veľmi veriaci a nakoniec ma prijala veľmi pekne, ako nekomentovala to nejak veľmi, akceptujúco, môj krstný napríklad, ktorý takisto vypomáha, keď rozdáva hostie a tak, a dlhodobo, takisto povedal, kto som ja, aby som ťa súdil a nekomentovali to viacej, takže... Vravím, že proste tá... tá... to vnímanie vlastne v rámci tých... tých ľudí samotných je iné, ako od tých autorít.“

Moderátorka: „Vy žijete v Rakúsku, viete si predstaviť, že by ste sa niekedy presťahovali aj s rodinou na Slovensko?“

M. Bednár: „Momentálne určite by som si nezobrala späť svoje občianstvo, pretože Slovensko mi veľa vecí neponúka. Po tranzícii by ma Slovensko bolo rozviedlo, mala by som problém pravdepodobne aj s rodnými listami svojich detí. Kto by tam bol zapísaný, keďže vlastne 2 matky nemôžu byť a ako by sme to tam riešili? Viem o prípadoch, hlavne teda z Čiech, kde vymazávajú toho druhého rodiča z rodného listu. Tým pádom by som mala problém vlastne aj voči svojim deťom vlastným a má to takisto právne dôsledky u mňa v Rakúsku, keďže vlastne je inakšie vnímaný slobodný pár a vlastne vzatý pár a tak ďalej. Takže akože chýba mi... na Slovensku by mi chýbalo strašne veľa práv a možností a vravím hlavne okolo tej svojej rodiny. To už nie sú len veci, že chceme si poriešiť dedenie alebo náhľad zdravotnej karty, ale to je naozaj, to sú moje rodičovské práva.“

Moderátorka: „Počas Dúhového pridu v Bratislave sa bude konať aj druhý pochod Hrdí na rodinu, často sa tieto dve akcie dávajú do kontextu znepriatelených. Ako Vy, pán Samotný, vnímate tento pochod?“

R. Samotný: „Dúhový pride je tiež pochod za rodinu, ale za všetky typy rodín, aj za bezdetné rodiny, aj za rodiny, kde je iba jeden rodič, aj za tie dúhové rodiny a nám práve ide o to, aby rešpektované naozaj boli všetky typy rodín, pretože je možno fajn, keď tá rodina je akoby tá tradičná, ale aj realita, aj tie dáta na Slovensku ukazuje, že tých... tých netradičných je oveľa viacej a myslím si, že si rovnako zaslúžia úctu a ochranu, lebo rodina je práve o nejakej, o tej akoby vzájomnej dôvere, vytváraní zázemia. O tom, že sa naozaj že máme radi. Takže dúhový pride nie je proti rodine. Dúhový pride je za rodinu, ale vo vše... v jej všetkých podobách.“

Moderátorka: „Pani Bednár, Vy ste sama v takom podobnom občianskom združení Dúhové rodiny. Teda snažíte sa pomáhať takýmto rodinám, aby si dokázali vybudovať práva na Slovensku alebo... alebo ako im... v čom im pomáhate? Čo je zmysel tejto organizácie tohto občianskeho združenia?“

M. Bednár: „Hm. Nadviazala by som možno na to, že tento víkend sa konal tak isto Dúhový deň rodín, ktorý je inkluzívny event a nielen teda pre dúhové rodiny, ale pre všetky typy a formy rodín. Máme voči tomu takisto aj... alebo na túto tému diskusie počas tohto komunitného dňa a tam je práve táto ukrytá aj tá myšlienka, že chceme ukázať, že takéto rodiny aj existujú a vytvoriť sieť, alebo teda vlastne ich dať dokopy tieto rodiny, aby aj tie deti videli z týchto dúhových rodín, že existujú aj iné dúhové rodiny, aby videli, že vlastne, že je to normálne. Hej, že napríklad majú dve mamy a to nie sú vlastne sami. Alebo

dvoch otcov a sú aj iné takéto rodiny. Takže robievame strašne veľa eventov alebo teda podujatí na tomto typu napríklad víkendovky, tento Dúhový deň rodín a podobné a tak isto ako... v smerom tohto budovania komunity a takisto samozrejme aj tým, že sa dávame dokopy alebo tam networkujeme, si vymieňame aj skúsenosti ohľadom toho, ako napríklad založiť rodinu. A je strašne veľa spôsobov, ako založiť rodinu pre LGBT pár. Každý máme svoje nejaké špecifické potreby. Poviem to takto, aj napríklad transrodové osoby po tranzícii, ako môžu napríklad založiť rodinu. Takže vlastne takto vlastne sa snažíme pomáhať navzájom a samozrejme máme aj nejaké peniaze, tak poskytujem... tak sa snažíme aj nejako právne si overovať tieto informácie a... a tak ďalej. No a potom ten tretí spôsob je alebo teda tá tretia vec je vlastne, že aj smerom navonok. Vlastne tá advokácia ohľadom tých práv a... a vystupujeme, teda robíme aj petície a tak ďalej takže...”

Moderátorka: „Čiže sa ľudia na vás v podstate môžu... môžu obrátiť.“

M. Bednár: „... že sa môžu na nás obrátiť.“

Moderátorka: „Máme možno posledné dve minútky, tak aby sme to možno zhrnuli. Pán Samotný, čo by ste povedali ľuďom na tej druhej strane, ktorým sa možno niekto z blízkych prizná, že je členom LGBTI komunity, že sa jednoducho cíti inak, preňho samozrejme normálne, ako by to mala tá rodina spracovať a ako by mala k takémuto blízkeho pristupovať hneď pri tom prvom momente, keď sa niečo takéto dozvie?“

R. Samotný: „Možno si uvedomiť, že nie je jedna a druhá strana, sme všetci ľudia a to ľudstvo je naozaj rôznorodé, pestré a tie identity sú naozaj rôznorodé a možno je dôležité si fajn uvedomiť, že aby sme vlastne neničili tie slovenské rodiny a nevyháňali z vlastných rodín LGBTI+ ľudí, lebo to je myslím si, že taký najsmutnejší moment, že tá rodina je pre všetkých veľmi, veľmi dôležitá a možno ak niekto niekomu sa zdôverí, člen rodiny, že je LGBTI+ osobou, tak si možno viacej verí tej láske a tej nejakej vzájomnej úcte ako... ako tým všetkým tým konšpiráciám, ktoré... ktoré sú v spoločnosti.“

Moderátorka: „Pani Bednár, pár slov na záver. Ako by ste Vy odporučili ľuďom, aby prijali takýchto ľudí?“

M. Bednár: „Nech nás poznávajú osobne. Nie, nech neveria vlastne tomu, čo je napísané niekde na facebooku alebo aj to, čo, bohužiaľ, šíria politici a sú politici, samozrejme, ktorí šíria aj pravdu, ale nejako to a aj tie autority šíria dosť veľa pochybných informácií, ale nech sa obracajú priamo na tieto organizácie, na nás, nech počúvajú napríklad naše podcasty, naše videá. Roman robí strašne veľa práce v tomto, v tejto komunitnej osvete a priamo od nás.“

Moderátorka: „Dáma a pán, ďakujem, že ste prišli diskutovať dnes o tejto téme a prajem ešte pekný zvyšok dňa. Dovidenia.“

R. Samotný: „Ďakujeme.“

M. Bednár: „Ďakujeme.“

Moderátorka: „A vám, diváci, ďakujeme za pozornosť. Dovidenia.“

17:59:01 – 17:59:06 - záverečná zvučka programu

- upútavky – Správy RTVS; Cez lupu (12);

18:00:00 – koniec záznamu.